

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA JOANNA SZULC przeciwko POLSCE
(Skarga nr 43932/08)

WYROK

STRASBOURG
13 listopada 2012 roku

Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Joanna Szulc przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

Päivi Hirvelä, *Przewodniczący*,
Lech Garlicki,
George Nicolaou,
Ledi Bianku,
Zdravka Kalaydjieva,
Nebojša Vučinić,
Vincent A. De Gaetano, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 23 października 2012 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu.

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 43932/08) wniesionej w dniu 29 sierpnia 2008 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatelkę polską, panią Joannę Szulc („skarżąca”).

2. Skarżąca była reprezentowana przez pana M. Pietrzaka, adwokata prowadzącego praktykę w Warszawie. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego Pełnomocnika, najpierw pana J. Wołasiewicza, a następnie panią J. Chrzanowską, oboje z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżąca podniosła, w szczególności, zarzut naruszenia Artykułu 8 Konwencji w związku z dostępem do swoich akt zgromadzonych w Instytucie Pamięci Narodowej.

4. W dniu 24 listopada 2008 roku skarga została zakomunikowana Rządowi. Podjęto również decyzję o jednoczesnym orzekaniu w kwestii dopuszczalności skargi i jej meritum.

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Skarżąca urodziła się w 1953 roku i mieszka w Warszawie.

A. Kontekst

6. Skarżąca stwierdziła, że w 1974 roku japońska firma Kanematsu-Gosho Ltd zaproponowała jej pracę, której nie przyjęła. W latach 1974-1975 pracowała dla Ambasady Nigerii w Warszawie a w 1976 roku dla Ambasady Indii.

7. Służby bezpieczeństwa wielokrotnie usiłowały zwerbować ją do współpracy, niemniej jednak, pomimo gróźb, skarżąca nigdy się na nią nie zgodziła. W 1974 roku skarżąca wezwano do Komendy Stołecznej Milicji Obywatelskiej w Warszawie. Przeprowadziła tam rozmowę z oficerem kontrwywiadu na temat oferty pracy złożonej przez japońską firmę. Oficer usiłował przekonać ją do współpracy, ona jednak odmówiła. Stwierdziła również, że najprawdopodobniej nie skorzysta z przedłożonej jej oferty pracy.

8. Kolejne spotkania z funkcjonariuszami SB odbyły się w 1975 roku. Skarżąca konsekwentnie odmawiała współpracy. Jedno z tych spotkań odbyło się w związku z wnioskiem skarżącej o wydanie jej paszportu na podróż do Grecji. Nakazano jej wtedy sporządzenie raportu z podróży, który przedłożyła zaraz po powrocie.

9. Skarżąca przez wiele lat mieszkała w Anglii. Była zaangażowana w działania wspierające Związek Zawodowy „Solidarność” w Polsce.

B. Dostęp do akt skarżącej przechowywanych w IPN

10. Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu weszła w życie w dniu 19 stycznia 1999 roku („Ustawa o IPN”). Do zadań Instytutu należało, *inter alia*, przechowywanie i opracowywanie dokumentów komunistycznych organów bezpieczeństwa państwa. Prawo wglądu do tych dokumentów zostało głównie przyznane „pokrzywdzonym” w rozumieniu Ustawy o IPN.

11. W dniu 15 lutego 2001 roku skarżąca wystąpiła do Instytutu Pamięci Narodowej („IPN”) z wnioskiem o udostępnienie do wglądu dokumentów zgromadzonych na jej temat przez służby bezpieczeństwa.

12. W dniu 2 marca 2004 roku skarżąca otrzymała zaświadczenie stwierdzające, że nie może być uznana za „pokrzywdzoną” w rozumieniu artykułu 6 Ustawy o IPN. W liście z tego dnia poinformowano ją, że IPN będzie kontynuował badanie zasobów zgromadzonych w archiwach w poszukiwaniu dokumentów na jej temat. Otrzymane przez nią zaświadczenie stwierdzało jedynie, że po dwukrotnym zbadaniu zasobów, IPN nie znalazł żadnych dokumentów na jej temat wytworzonych przez służby bezpieczeństwa.

13. W dniu 26 października 2005 roku Trybunał Konstytucyjny rozpoznał wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją postanowień Ustawy

o IPN dotyczących dostępu do dokumentów zgromadzonych przez IPN (sygn. K 31/04). Trybunał rozstrzygnął, *inter alia*, że art. 30 ust.1 oraz art. 31 ust.1 i 2 Ustawy o IPN, w zakresie, w jakim pozbawiają osoby zainteresowane, inne niż pokrzywdzone, prawa do uzyskania informacji o dokumentach ich dotyczących, są niezgodne z Konstytucją (zob. Właściwe prawo krajowe poniżej).

14. W dniu 29 lipca 2006 roku skarżąca ponownie złożyła wniosek o udostępnienie do wglądu wszystkich dokumentów zgromadzonych na jej temat przez służby bezpieczeństwa. Powołała się na wyżej wymieniony wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2005 roku. Skarżąca stwierdziła, że na mocy niniejszego orzeczenia każda osoba zainteresowana ma prawo, w świetle art. 51 ust. 3 Konstytucji, do uzyskania wglądu do dokumentów na swój temat zgromadzonych przez IPN, bez względu na to, czy osobie tej przyznano status „poszkodowanej”.

15. W dniu 15 listopada 2006 roku skarżąca uzyskała zezwolenie wglądu do swoich akt przyznających jej status obiektu zainteresowania SB. Nie zezwolono jej jednak na dostęp do wszystkich dokumentów na swój temat, nie mogła również otrzymać żadnych kopii ani sporządzić notatek.

16. W dniu 25 listopada 2006 roku skarżąca wystąpiła do prezesa IPN z wnioskiem o udostępnienie do wglądu wszystkich dokumentów na swój temat. Zauważyła, że dokumenty, które jej do tej pory udostępniono potwierdziły jej odmowę współpracy ze służbami bezpieczeństwa. Skarżąca po raz pierwszy dowiedziała się z tych dokumentów, że była poddana przez SB inwigilacji oraz że nadany jej został pseudonim. Wyraziła w związku z tym swoje oburzenie.

17. W odpowiedzi z dnia 20 lutego 2007 roku, zastępca dyrektora Biura Udostępniania i Archiwizacji IPN poinformował skarżącą o odmownej decyzji w sprawie udostępnienia jej do wglądu wszystkich dokumentów na jej temat. W jego opinii, zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2005 roku, prawo dostępu do dokumentów nie obejmuje kompletnej dokumentacji na temat skarżącej, a jedynie dokumenty, przyznające jej status obiektu zainteresowania SB. Poinformowano ją zatem, że konsultacja dokumentów, jakiej dokonała w dniu 15 listopada 2006 roku, odbyła się zgodnie z procedurą przyjętą przez IPN i że wszystkie dokumenty przyznające jej status obiektu zainteresowania SB zostały jej ujawnione.

18. Ustawa o IPN została zmieniona Ustawą z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów („Ustawa lustracyjna z 2006 roku”), która weszła w życie w dniu 15 marca 2007 roku. Od tego dnia, zasady dostępu do dokumentów zgromadzonych w IPN regulował art. 30 i 31 Ustawy o IPN (zob. Właściwe prawo krajowe poniżej). Status „pokrzywdzonego” został uchylony. Znowelizowana Ustawa o IPN przewidywała utworzenie przez IPN internetowego rejestru osób, które

współpracowały lub udzielały pomocy w zdobywaniu informacji byłym organom bezpieczeństwa państwa.

19. Ustawa o IPN oraz Ustawa lustracyjna z 2006 roku zostały następnie zmienione Ustawą z dnia 14 lutego 2007 roku, która weszła w życie w dniu 28 lutego 2007 roku.

20. Skarżąca wiedząc o tym, że jej nazwisko znalazło się na „Liście Wildsteina” (zob. część C poniżej), obawiała się, że jej nazwisko może być również zawarte w oficjalnym rejestrze. Byłoby to dla niej równoznaczne z oficjalnym uznaniem jej za informatora komunistycznych służb bezpieczeństwa – jedynie na podstawie wpisów dokonanych przez funkcjonariuszy SB, bez jakiegokolwiek jej wiedzy na ten temat.

21. W dniu 11 maja 2007 roku Trybunał Konstytucyjny (sygn. K2/07) uznał znowelizowaną Ustawę lustracyjną z 2006 roku oraz znowelizowaną Ustawę o IPN w szerokim zakresie za niezgodne z Konstytucją i z dniem 15 maja 2007 roku uchylił liczne ich postanowienia – między innymi art. 30 ust. 2 pkt 2 Ustawy o IPN, który wykluczał dostęp osób zainteresowanych do dokumentów wskazujących na ich współpracę lub pomoc organom bezpieczeństwa państwa (zob. Właściwe prawo krajowe poniżej).

22. Tymczasem, w dniu 20 marca 2007 roku, skarżąca ponownie wystąpiła z wnioskiem o udostępnienia do wglądu dotyczącej jej dokumentacji – zgodnie z obowiązującymi od dnia 15 marca 2007 roku przepisami.

23. W dniu 19 listopada 2007 roku dyrektor warszawskiego oddziału IPN wydał decyzję odmowną w sprawie dostępu do dwóch dokumentów. Uznał, że ich treść spełnia warunki określone artykułem 31 ust. 1 pkt 2a Ustawy o IPN. W świetle tego artykułu nieudostępnienie do wglądu dokumentów, w których mowa o petencie jako o tajnym informatorze lub pomocniku przy operacyjnym zdobywaniu informacji powinna być wydana w formie decyzji administracyjnej.

24. Skarżąca odwołała się od tej decyzji, powołując się na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność przepisów z Konstytucją.

25. W dniu 19 lutego 2008 roku prezes IPN uchylił decyzję z przyczyn formalnych i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Uznał, że dyrektor warszawskiego oddziału IPN nie wydał decyzji zgodnie z wytycznymi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, organizacji praw człowieka, o dołączeniu do postępowania strony trzeciej.

26. W dniu 4 czerwca 2008 roku dyrektor warszawskiego oddziału IPN wydał decyzję odmową w sprawie udostępnienia skarżącej do wglądu trzech dokumentów. Ponownie powołał się na art. 31 ust.1 pkt 2a Ustawy o IPN. Skarżąca się odwołała.

27. W dniu 12 sierpnia 2008 roku prezes IPN utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję. Potwierdził, że w dokumentach, o których mowa, skarżąca widnieje jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym

zdobywaniu informacji. Zatem, w świetle przepisów art. 31 ust. 1 pkt 2a Ustawy o IPN, odmowa dostępu do dokumentów była uzasadniona.

Odwołując się do argumentacji skarżącej powołującej się na niekonstytucyjność wydanej decyzji, prezes IPN zauważył, że art. 30 ust. 2 Ustawy o IPN stanowi materialnoprawną podstawę wydania zgody lub udzielenia odmowy wglądu do dokumentów, art. 31 ust. 1 ma natomiast charakter proceduralny. Niemniej jednak, ze względu na fakt, że ustawodawca zdecydował się na powtórzenie w art. 31 ust. 1 takich samych warunków uzasadniających decyzję odmowną jakie stanowi art. 30 ust. 2, wcześniejszy artykuł nie może być interpretowany bez uwzględnienia tych warunków. Prezes IPN nie zgodził się z argumentem skarżącej twierdzącej, że jeśli art. 30 ust. 2 został uznany za niezgodny z Konstytucją i uchylony, to również inny artykuł (art. 31 ust. 1) o tym samym brzmieniu jest również niekonstytucyjny. Stwierdził dalej, że jedynie wyraźne orzeczenie przez Trybunał Konstytucyjny o niekonstytucyjności konkretnego przepisu prawa nakłada obowiązek niezastosowania się do tego przepisu.

28. Skarżąca zaskarżyła decyzję do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. W dniu 27 maja 2009 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił jej skargę.

29. W dniu 7 lipca 2009 roku skarżąca wniosła skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Stwierdziła, *inter alia*, że decyzje odmowne wydane w jej sprawie przez IPN stanowią naruszenie Konstytucji oraz Artykułu 8 Konwencji. Są one ponadto sprzeczne z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K 2/07).

30. W dniu 21 października 2009 roku Naczelny Sąd Administracyjny zawiesił postępowanie ze względu na zakwestionowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym zgodności z Konstytucją, *inter alia*, art. 31 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN przez inny skład Naczelnego Sądu Administracyjnego. Niniejszy artykuł stanowił podstawę wydania przez IPN decyzji odmownej w sprawie skarżącej.

31. W dniu 20 października 2010 roku Trybunał Konstytucyjny (sygn. P 37/09) orzekł, między innymi, o niezgodności art. 31 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN z Konstytucją, a w szczególności z prawem jednostki do ochrony życia prywatnego (art. 47), prawem dostępu do dotyczących (jej) urzędowych dokumentów (art. 51 ust. 3) oraz prawem do żądania sprostowania lub usunięcia informacji nieprawdziwych lub niepełnych (art. 51 ust. 4).

32. W dniu 14 stycznia 2011 roku Naczelny Sąd Administracyjny podjął zawieszony postępowanie. W dniu 4 maja 2011 roku uchylił orzeczenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oraz dwie poprzednie decyzje IPN. NSA oparł się na orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 października 2010 roku, w szczególności na orzeczeniu Trybunału o niezgodności art. 30 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN z Konstytucją. Postanowienia tego artykułu były podstawą prawną decyzji wydanych w sprawie skarżącej.

33. W dniu 22 sierpnia 2011 roku warszawski oddział IPN udzielił skarżącej wglądu do kopii wszystkich dokumentów na jej temat wytworzonych przez komunistyczne służby bezpieczeństwa.

C. Nazwisko skarżącej na „Liście Wildsteina” i postępowanie autolustracyjne

34. W październiku 2004 roku Instytut Pamięci Narodowej zdecydował o utworzeniu listy funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa oraz innych osób, których akta zostały zgromadzone przez IPN. Lista zawierała imię i nazwisko osoby oraz, w niektórych przypadkach, sygnaturę akt. Wgląd do listy, dostępny z komputerów w bibliotece IPN, mieli naukowcy oraz dziennikarze.

35. W styczniu 2005 roku lista z 240.000 nazwiskami została opublikowana w Internecie i nieoficjalnie nazwana „Listą Wildsteina” – od nazwiska dziennikarza, który ją prawdopodobnie wyniósł z IPN i opublikował. Ujawnieniu tej listy towarzyszył duży rozgłos medialny, głównie ze względu na znajdujące się na niej nazwiska kilku ważnych osób publicznych.

36. W odpowiedzi na te wydarzenia, w dniu 4 marca 2005 roku Parlament przegłosował poprawkę do Ustawy o IPN, wprowadzając do niej art. 29a, który przewidywał możliwość otrzymania zaświadczenia stwierdzającego, czy nazwisko danej osoby znajduje się na liście.

37. W lutym 2005 roku skarżąca dowiedziała się, że jej nazwisko widnieje na „Liście Wildsteina”. W dniu 9 lutego 2005 roku wystąpiła do IPN z wnioskiem o wydanie zaświadczenia stwierdzającego, czy jej dane osobowe są tożsame z danymi z „Listy Wildsteina”.

38. W dniu 27 stycznia 2006 roku IPN wydał zaświadczenie potwierdzające zgodność danych osobowych skarżącej (imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia) z danymi znajdującymi się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa oraz innych osób. Poinformowano ją jednocześnie, że zaświadczenie nie przyznaje jej statusu „pokrzywdzonej” i nie uprawnia tym samym do wglądu do dokumentów zgromadzonych w IPN.

39. W dniu 18 października 2007 roku skarżąca wystąpiła do Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o wszczęcie postępowania autolustracyjnego na podstawie art. 20 pkt 5 Ustawy lustracyjnej z 2006 roku. Na mocy tego artykułu wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego może złożyć do sądu również osoba, która przed wejściem w życie ustawy pełniła funkcję publiczną i która została publicznie pomówiona o pracę lub współpracę z organami bezpieczeństwa państwa w okresie od 1944 do 1990 roku. Skarżąca powołała się na orzeczenie

Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K 2/07) rozszerzające zakres zastosowania tego artykułu w stosunku do osób, które nie obejmowały funkcji publicznych. Złożyła oświadczenie lustracyjne, w którym zaprzeczyła jakiegokolwiek zamierzonej tajnej współpracy ze służbami bezpieczeństwa i złożyła do sądu wnioski o wszczęcie postępowania auto-lustracyjnego. Skarżąca stwierdziła, że pojawienie się jej nazwiska na „Liście Wildsteina”, która została opublikowane w Internecie, było publicznym oskarżeniem, ponieważ w opinii publicznej lista ta była postrzegana jako lista agentów i współpracowników.

40. Stwierdziła, że IPN odmówił przyznania jej statusu pokrzywdzonej i w konsekwencji nie zezwolił na wgląd do niektórych dokumentów na jej temat. Mogło to wskazywać na istnienie dokumentów stwierdzających jej współpracę ze służbami bezpieczeństwa. Jej imię widniało również na „Liscie Wildsteina” a wydane jej zaświadczenie potwierdzało zgodność jej danych osobowych z tymi z listy. Skarżąca stwierdziła, że zaistniała sytuacja jest rażąco krzywdząca i zażądała wszczęcia postępowania lustracyjnego celem zakończenia wszelkich spekulacji na temat jej domniemanej współpracy ze służbami bezpieczeństwa. Wyraziła również nadzieję, że w ramach niniejszego postępowania zostanie jej przyznane prawo wglądu do wszystkich dokumentów na jej temat znajdujących się w IPN.

41. W dniu 18 grudnia 2007 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił jej wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego stwierdzając, że skarżąca nie została publicznie pomówiona o współpracę w rozumieniu art. 20 pkt 5 Ustawy lustracyjnej z 2006 roku. Po pierwsze, nie można jasno stwierdzić, że to ona właśnie jest osobą, której nazwisko widnieje na liście. Zakładając nawet, że to jej nazwisko znajduje się na tej liście, fakt ten nie może być równoznaczny z pomówieniem o współpracę ze służbami bezpieczeństwa. Sąd zauważył, że media informowały o tym, że lista jest jedynie rodzajem katalogu ułatwiającego korzystanie z archiwów IPN. Zawiera nazwiska osób odnotowanych przez służby bezpieczeństwa z różnych powodów. Niektóre z tych osób były faktycznie tajnymi współpracownikami, inne natomiast były jedynie wytypowane do tej roli, czasami bez ich wiedzy.

42. Skarżąca odwołała się od niniejszego postanowienia.

43. W dniu 29 lutego 2008 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Sąd uznał, że nie było wystarczających podstaw do stwierdzenia, że skarżąca została publicznie pomówiona o współpracę ze służbami bezpieczeństwa. Przedstawiona przez skarżącą lista zawierała zarówno nazwiska agentów, jak również ofiar. Sąd następnie stwierdził, że skarżąca nie wykazała, by umieszczenie jej nazwiska na liście pociągnęło za sobą jakieś niepożądane konsekwencje. Uznał za istotne fakt, że wydane przez IPN decyzje i zaświadczenia nie były dokumentami publicznymi. Nie było żadnych innych odwołań od wyroku.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Właściwe prawo konstytucyjne

44. Artykuł 47 Konstytucji z 1997 roku stanowi:

„Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.”

45. Artykuł 51 ust. 3 i 4 Konstytucji brzmi:

„3. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.

4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.”

B. Ustawa o IPN

46. Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 roku o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu („Ustawa o IPN”) weszła w życie w dniu 19 stycznia 1999 roku. Do zadań IPN należało, *inter alia*, przechowywanie i opracowywanie dokumentów komunistycznych organów bezpieczeństwa państwa. Prawo wglądu do tych dokumentów zostało głównie przyznane „pokrzywdzonym” w rozumieniu Ustawy o IPN. Ograniczony dostęp otrzymali następnie funkcjonariusze, pracownicy oraz współpracownicy służb bezpieczeństwa, a dzielnie naukowcy i dziennikarze.

47. W świetle art. 6 Ustawy o IPN “pokrzywdzonym” była osoba, o której organy bezpieczeństwa państwa zbierały informacje na podstawie celowo gromadzonych danych, w tym w sposób tajny. Niemniej jednak, „pokrzywdzonym” nie była osoba, która została następnie funkcjonariuszem, pracownikiem lub współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa (art. 6 ust. 3).

Zgodnie z art. 30 ust. 2 Ustawy o IPN każdy miał prawo wystąpić do IPN z wnioskiem o stwierdzenie, czy jest osobą pokrzywdzoną w rozumieniu ustawy. Osoba, której przyznano status „pokrzywdzonej” miała prawo do uzyskania informacji na temat dotyczących jej dokumentów (art. 30 ust. 1). IPN był zobowiązany poinformować osobę „pokrzywdzoną” o sposobie uzyskania wglądu do dokumentów na jej temat oraz, na wniosek pokrzywdzonego, wydania mu kopii dokumentów go dotyczących (art. 31 ust. 1 i 2). Artykuł 33 ust. 1 dalej stanowi o prawie pokrzywdzonego do załączenia do zbioru dotyczących go dokumentów własnego uzupełnienia, sprostowania i wyjaśnienia.

C. Nowelizacja Ustawy o IPN po publikacji „Listy Wildsteina”

48. W dniu 18 lutego 2005 roku grupa posłów na Sejm wystąpiła z projektem nowelizacji Ustawy o IPN. Stwierdzili oni, że katalog funkcjonariuszy, tajnych współpracowników i kandydatów na tajnych współpracowników sporządzony przez IPN nie zawiera, oprócz imion i nazwisk tych osób, żadnych innych szczegółów. Sytuacja ta wzbudziła niepewność oraz podejrzenia w stosunku do wielu osób, które w przeszłości nie miały żadnych kontaktów z organami bezpieczeństwa państwa. Zaproponowany projekt miał na celu rozwiązanie tego problemu.

49. W dniu 4 marca 2005 roku Parlament przegłosował nowelizację Ustawy o IPN. W dniu 20 kwietnia 2005 roku wszedł w życie nowy artykuł 29a pkt 1 Ustawy o IPN. Niniejszy artykuł stanowił:

„Prezes Instytutu Pamięci, na wniosek, informuje w ciągu 14 dni w formie zaświadczenia, czy dane osobowe wnioskodawcy są tożsame z danymi osobowymi, które znajdują się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci od dnia 26 listopada 2004 r.”

D. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2005 roku (sygn. K 31/04)

50. W 2004 roku Rzecznik Praw Obywatelskich zakwestionował niektóre przepisy Ustawy o IPN ograniczające dostęp do zasobu archiwalnego IPN, zarzucając ich niezgodność z Konstytucją.

W dniu 26 października 2005 roku Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok w sprawie sygn. K 31/04. Orzekł, *inter alia*, że art. 30 ust. 1 oraz art. 31 ust. 1 i 2 w związku z art. 6 ust. 2 i 3 Ustawy o IPN, w zakresie, w jakim pozbawiają osoby zainteresowane – inne niż pokrzywdzone – prawa do uzyskania informacji o dokumentach ich dotyczących, są niezgodne z art. 47 (ochrona życia prywatnego) oraz art. 51 ust. 3 i 4 (prawo dostępu do dotyczących ich urzędowych dokumentów oraz prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych) Konstytucji. Trybunał dalej rozstrzygnął, że art. 33 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 2 i 3 Ustawy o IPN, w zakresie, w jakim pozbawiają osoby zainteresowane – inne niż pokrzywdzone – prawa do załączenia do zbioru dotyczących ich dokumentów własnego uzupełnienia, sprostowania i wyjaśnienia, są niezgodne z Konstytucją.

51. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że Ustawa o IPN w sposób uzasadniony ustanowiła status „osoby pokrzywdzonej” i przyznała tej kategorii osób pewne prawa. Wyszczególnił, zgodnie z brzmieniem Ustawy o IPN, odrębną kategorię osób, które ubiegały się o przyznanie im statusu „pokrzywdzonych”, ale go nie otrzymały. Odmowa wynikała z braku dokumentów na temat osoby ubiegającej się o status „pokrzywdzonej”, lub

faktu, że służby bezpieczeństwa nie zebrały żadnych informacji na jej temat. Trybunał Konstytucyjny nie zgodził się z Rzecznikiem, odmówienie przez IPN przyznania danej osobie statutu „pokrzywdzonego” jest równoznaczne z oficjalnym uznaniem tejże osoby za funkcjonariusza, pracownika lub współpracownika organów bezpieczeństwa państwa. Stwierdził również, że w archiwach IPN znajdują się informacje, które zostały w znacznej mierze zebrane bez żadnych podstaw prawnych, często niezgodnie z prawem. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że konstytucyjne prawo dostępu do dokumentów urzędowych (art. 51 ust.3) dotyczy jedynie dokumentów na temat danej osoby jako obiektu zainteresowania służb bezpieczeństwa. Prawo to nie znajduje zastosowania w przypadku dokumentów wytworzonych przez daną osobę występującą w charakterze funkcjonariusza, pracownika lub współpracownika służb specjalnych.

E. Nowelizacja Ustawy o IPN

52. Ustawa o IPN została poprawiona Ustawą z dnia 18 października 2006 roku o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów („Ustawa lustracyjna z 2006 roku). Poprawki weszły w życie w dniu 15 marca 2007 roku.

53. Ustawa lustracyjna z 2006 roku i Ustawa o IPN zostały następnie poprawione Ustawą z dnia 14 lutego 2007 roku. Znowelizowane ustawy weszły w życie 28 lutego 2007 roku.

54. Art. 30 i 31 z wprowadzonymi zmianami w zakresie dostępu do dokumentów zgromadzonych w IPN otrzymał brzmienie:

“Art. 30. 1. Każdy ma prawo wystąpić z wnioskiem do Instytutu Pamięci o udostępnienie do wglądu kopii dotyczących go dokumentów.

2. Instytut Pamięci udostępnia kopie dostępnych dokumentów, o których mowa w ust. 1, dotyczących wnioskodawcy, z wyjątkiem dokumentów:

1) wytworzonych przez wnioskodawcę lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa państwa albo w związku z czynnościami wykonywanymi w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji;

2) z których treści wynika, że wnioskodawca:

a) był traktowany przez organy bezpieczeństwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji,

b) zobowiązał się do dostarczania informacji organowi bezpieczeństwa państwa lub świadczenia takiemu organowi jakiegokolwiek pomocy w działaniach operacyjnych,

c) realizował zadania zlecone przez organ bezpieczeństwa państwa, a w szczególności dostarczał temu organowi informacji. ...

Art. 31. 1. Odmowa uwzględnienia wniosku, o którym mowa w art. 30, w zakresie dotyczącym udostępnienia dokumentów:

1) wytworzonych przez wnioskodawcę lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa

państwa albo w związku z czynnościami wykonywanymi w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji,

2) z których treści wynika, że wnioskodawca:

a) był traktowany przez organy bezpieczeństwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji,

b) zobowiązał się do dostarczania informacji organowi bezpieczeństwa państwa lub świadczenia takiemu organowi jakiegokolwiek pomocy w działaniach operacyjnych,

c) realizował zadania zlecone przez organ bezpieczeństwa państwa, a w szczególności dostarczał temu organowi informacji,

następuje w drodze decyzji administracyjnej. ...”

F. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K 2/07)

55. W sprawie sygn. K 2/07 Trybunał Konstytucyjny rozpoznał wniosek grupy posłów o zbadanie zgodności Ustawy lustracyjnej z 2006 roku oraz Ustawy o IPN z późniejszymi zmianami z Konstytucją. W dniu 11 maja 2007 roku wydał przełomowe orzeczenie w sprawie lustracji i dostępu do dokumentów zgromadzonych w zasobach IPN.

56. W kwestii dostępu do dokumentów, Trybunał Konstytucyjny uznał art. 30 ust. 2 pkt 2 Ustawy o IPN za niezgodny z Konstytucją. Na mocy tego artykułu osoby zainteresowane były pozbawione dostępu do dokumentów wskazujących na ich współpracę lub udzielanie pomocy organom bezpieczeństwa państwa w zdobywaniu informacji. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że Konstytucja gwarantuje każdemu prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów (art. 51 ust. 3) oraz prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą (art. 51 ust.4). Niniejsze prawo, w związku z prawem zagwarantowanym przez postanowienie art. 47 Konstytucji, nie może być ustawowo ograniczone do niektórych kategorii osób. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że żaden interes państwa nie może uznać lub usprawiedliwić zachowania w aktach urzędowych informacji nieprawdziwych, niekompletnych lub zdobytych sprzecznie z ustawą.

57. Trybunał Konstytucyjny następnie stwierdził niekonstytucyjność art. 52a pkt 5 Ustawy o IPN. Postanowienie niniejszego artykułu stwierdzało, że Biuro Lustracyjne IPN miało za zadanie przygotowanie i opublikowanie katalogów osób, o których mowa w art. 30 ust. 2 pkt 2. Sformułowania użyte w postanowieniach niniejszego artykułu były takie same jak te użyte w art. 30 ust. 2 Ustawy o IPN.

Trybunał Konstytucyjny zauważył, że takie katalogi byłyby oparte na klasyfikacji przyjętej przez totalitarne służby bezpieczeństwa i stosowanych przez nie ocenach poszczególnych osób. W opinii Trybunału Konstytucyjnego, niniejsze katalogi byłyby równoznaczne z legitymizacją

działań służb bezpieczeństwa i jednocześnie stygmatyzacją osób, których nazwiska umieszczono w katalogach. Taka sytuacja byłaby niezgodna z art. 47 i 51 ust. 4 Konstytucji.

58. Wyrok został ogłoszony w dniu 15 maja 2007 roku i w tym samym dniu postanowienia niezgodne z Konstytucją zostały uchylone.

G. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 2008 roku (sygn. K 2/07)

59. W dniu 17 lipca 2007 roku Marszałek Sejmu zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o wykładnię wyroku z dnia 11 maja 2007 roku. Stwierdził, *inter alia*, że Trybunał nie uzasadnił w swoim orzeczeniu niekonstytucyjności art. 30 ust. 2 pkt 2 Ustawy o IPN.

60. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że nie ma żadnych wątpliwości co do niezgodności art. 30 ust. 2 pkt 2 z Konstytucją. Trybunał zaznaczył, że wniosek Marszałka miał na celu uzupełnienie uzasadnienia orzeczenia; niemniej jednak, Ustawa o Trybunale Konstytucyjnym tego nie przewiduje. Trybunał Konstytucyjny zwrócił jednak uwagę na fakt, że uznany za niekonstytucyjny art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN ma identyczną treść z uznanym również za niekonstytucyjny art. 52a pkt 5 tej ustawy. Występuje tu tożsamość normy, choć jej nośnikami są różne przepisy. W jednym i drugim wypadku chodzi o osobę, która była traktowana przez organy bezpieczeństwa państwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że uzasadnienie orzeczenia o niekonstytucyjności artykułu 52a pkt 5 ma takie samo zastosowanie do artykułu 30 ust. 2 pkt 2 Ustawy o IPN.

Trybunał Konstytucyjny zaznaczył, że niezgodna z Konstytucją norma prawna może być zawarta w części lub całości, jednego lub wielu przepisów prawa; niemniej jednak orzeczenie o niezgodności normy prawnej z Konstytucją, a co za tym idzie jej dyskwalifikacja dotyczy wszystkich sytuacji, w których niniejsza norma może znaleźć zastosowanie.

61. Trybunał Konstytucyjny następnie orzekł co następuje:

„Trybunał Konstytucyjny przypomina, że ta sama kategoria osób, o której jest mowa w art. 52a pkt 5 i art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN, wymieniona została także przez ustawodawcę w zakwestionowanym w niniejszej sprawie art. 31 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN. Przepis ten nie był przedmiotem orzekania w sprawie o sygn. K 2/07, nie został on bowiem zakwestionowany przez wnioskodawcę. Brak oceny konstytucyjności art. 31 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN w sprawie o sygn. K 2/07 nie może usprawiedliwiać i zarazem uzasadniać odmownych decyzji administracyjnych, wydawanych na podstawie tego przepisu, tylko z tego powodu, że Trybunał Konstytucyjny, związany granicami wniosku (art. 66 ustawy o TK), nie orzekał o niezakwestionowanym przepisie.

Art. 31 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN jest funkcjonalnie związany z treścią jej art. 30 ust. 2 pkt 2 i może rodzić skutki prawne tylko o tyle, o ile jest treściowo zsynchronizowany z treścią art. 30 ust. 2 pkt 2, jak i art. 52a pkt 5 ustawy o IPN. Uznanie w wyroku TK za niekonstytucyjną normy zawartej w art. 30 ust. 2 pkt 2 i art.

52a pkt 5 ustawy o IPN wywołuje skutki w treści normy art. 31 ust. 1 pkt 2. Trybunał Konstytucyjny z całym naciskiem potwierdza w obecnie rozpatrywanej sprawie tezę sformułowaną w przywołanym wyżej postanowieniu z 28 maja 2008 r. w sprawie o sygn. K 2/07, że jednorazowa konstytucyjna dyskwalifikacja normy zawartej we fragmencie, jednej lub kilku jednostkach redakcyjnych tekstu (przepisach) jest miarodajna dla wszystkich sytuacji ewentualnego stosowania tej normy.

Należy bowiem mieć na uwadze to, że art. 31 ustawy o IPN określa jedynie formę odmowy uwzględnienia wniosku o udostępnienie do wglądu kopii dokumentów dotyczących wnioskodawcy, podczas gdy poprzedzający go bezpośrednio art. 30 mówi o podmiotowym prawie dostępu do dokumentów, co jest konkretyzacją na gruncie ustawowym konstytucyjnej zasady dostępu każdej osoby do urzędowych dokumentów i zbiorów danych, określonej w art. 51 ust. 3 Konstytucji. Jest oczywiste, że przepis określający jedynie procesową formę rozstrzygnięcia o prawie, gdy chodzi o decyzję administracyjną, nie może być podstawą ustalenia i konkretyzacji materialnej treści samego prawa, jego granic oraz warunków jego realizacji.”

H. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 października 2010 roku (sygn. P 37/09)

62. W 2009 roku Naczelny Sąd Administracyjny oraz Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie zwróciły się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniami prawnymi dotyczącymi rozstrzygnięcia kwestii zgodności różnych przepisów Ustawy o IPN, w tym art. 31 ust. 1 pkt 2 z Konstytucją.

63. W dniu 20 października 2010 roku Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok. Orzekł, że art. 31 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN, w brzmieniu obowiązującym do dnia 26 maja 2010 roku, jest niezgodny, między innymi, z art. 47 oraz 51 ust. 3 i 4 Konstytucji w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji (zasada proporcjonalności).

64. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie odniósł się do swojego postanowienia z dnia 28 maja 2008 r. (zob. poniżej) i potwierdził sformułowaną w nim tezę – jednorazowa konstytucyjna dyskwalifikacja normy zawartej we fragmencie, jednej lub kilku jednostkach redakcyjnych tekstu (przepisach) jest miarodajna dla wszystkich sytuacji ewentualnego stosowania tej normy.

Trybunał Konstytucyjny oparł się również na uzasadnieniu swojego wyroku z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K 2/07). Podsumował swoje stanowisko w tej sprawie w sposób następujący:

„...ustawa o IPN tworzy łącznie z ustawą lustracyjną z 18 października 2006 r. jeden mechanizm ze względów instytucjonalnych, funkcjonalnych i proceduralnych (por. cz. III, pkt 4.1. uzasadnienia). W związku z tym, jeżeli dokumenty wytworzone i zgromadzone przez organy bezpieczeństwa państwa, mające odzwierciedlać współpracę, w rozumieniu art. 3a ust. 2 ustawy lustracyjnej z 18 października 2006 r., stają się podstawą wyciągania w stosunku do osób objętych obowiązkiem lustracyjnym, i do innych osób, których dane zostały zewidencjonowane i zamieszczone w katalogach, negatywnych w stosunku do nich ocen zarówno społecznych, moralno-politycznych, jak i negatywnych konsekwencji prawnych, osoby te w demokratycznym państwie prawnym muszą mieć prawo do ochrony i

obrony ich godności, czci i dobrego imienia. Tym samym muszą mieć prawo realizacji tej ochrony poprzez prawo dostępu do pełnego zakresu dokumentów ich dotyczących i wykorzystywanych przeciwko nim. Prawo to nie może być ograniczone tylko do dostępu do danych osobowych. Musi ono uwzględniać dostęp do dokumentów, pozostających w zasobach IPN, w których osobom zainteresowanym przypisany został udział w wytwarzaniu tych dokumentów. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia treści tych dokumentów, wniosków wyciągniętych i sformułowanych przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa na podstawie przekazanych informacji, a zwłaszcza z punktu widzenia elementu, jakim miał być zamiar przekazującej informację „naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela”

65. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że art. 31 ust. 1 pkt 2 ustawy o IPN ma charakter proceduralny, ale przywołuje również przesłanki odmowy udostępnienia wnioskowanych dokumentów, które w swej warstwie treściowej odpowiadają przesłankom materialnym zawartym w nieobowiązującym już, uznanym za niezgodny z Konstytucją, art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN. Niemniej jednak sądy administracyjne stwierdziły, że art. 31 ust. 1 pkt 2 w praktyce stanowił materialnoprawną podstawę decyzji IPN o odmowie udostępnienia wskazanych w nim dokumentów. Trybunał Konstytucyjny następnie zauważył, że po wydaniu niniejszego orzeczenia, parlament pięciokrotnie nowelizował Ustawę o IPN. Nie objął on jednak nowelizacją art. 31 ust. 1 pkt 2.

66. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że ograniczenie dostępu do dokumentów osobom, o których mowa w uznanym za niekonstytucyjny art. 30 ust. 2 pkt 2 – które zostało nałożone w oparciu o charakter proceduralny a nie podstawę materialnoprawną art. 31 ust. 1 pkt 2 – stanowi ingerencję w autonomię informacyjną jednostki oraz jej konstytucyjne prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych lub niepełnych (art. 51 ust.4). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że ograniczenia, o których mowa w art. 31 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN, dotyczące dostępu osób zainteresowanych do dotyczących ich dokumentów urzędowych, nie znajdują uzasadnienia w konstytucyjnej zasadzie proporcjonalności i dlatego stanowią naruszenie art. 47 i 51 ust. 3 i 4 Konstytucji w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny dalej stwierdził, że zakwestionowany przepis, ze względu na jego niejasny i nieprecyzyjny sposób sformułowania, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji (zasada poprawnej legislacji).

I. 2010 r. – Nowelizacja Ustawy o IPN

67. W dniu 18 marca 2010 roku parlament przegłosował poprawki do Ustawy o IPN, które weszły w życie w dniu 27 maja 2010 roku. Na mocy poprawionego art. 30 Ustawy o IPN każdy miał prawo dostępu do dokumentów na swój temat zgromadzonych przez IPN. Ograniczenia w

dostęp, zbadane przez Trybunał Konstytucyjny zostały uchylone orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 października 2010 roku.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI DOTYCZĄCY DOSTĘPU SKARŻĄCEJ DO SWOICH AKT

68. Powołując się na Artykuł 8 Konwencji, skarżąca sformułowała zarzut dotyczący jej udaremnionych prób wglądu do dokumentów zebranych na jej temat przez komunistyczne służby bezpieczeństwa, zgromadzonych w IPN. Artykuł 8 Konwencji stanowi, co następuje:

- “1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób.”

A. Dopuszczalność

1. Argumenty stron

69. We wstępnych obserwacjach z dnia 6 maja 2009 r. Rząd uznał skargę dotyczącą dostępu do akt skarżącej za przedwczesną. Rząd powołał się na fakt, że skarżąca wniosła do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie skargę na odmowną decyzję prezesa IPN z dnia 12 sierpnia 2008 i że postępowanie w jej sprawie było w istotnym dla sprawy czasie zawieszane.

70. Rząd następnie stwierdził, że w dniu 22 sierpnia 2011 roku skarżące przyznano prawo wglądu do wszystkich dotyczących jej dokumentów zgromadzonych w IPN, zgodnie ze znowelizowaną Ustawą o IPN, która weszła w życie 27 maja 2010 r. W związku z tym, Rząd utrzymał, że skarżąca nie może być dłużej uważana za ofiarę zarzucanego naruszenia Artykułu 8 Konwencji.

71. Skarżąca stwierdziła, że postępowanie w sprawie dostępu do dokumentów w zbiorach IPN pełniło funkcję pomocniczą. W odniesieniu do jej statusu ofiary, skarżąca podniosła, że decyzja z dnia 22 sierpnia 2011 r. udzielająca jej zezwolenia na wgląd do wszystkich dokumentów nie zmieniła faktu, że jej prawo do poszanowania życia prywatnego zostało naruszone, a sytuacja ta utrzymywała się przez 10 lat.

2. Ocena Trybunału

(a) Krajowe środki odwoławcze

72. Rząd początkowo stwierdził, że skarga była przedwczesna w świetle trwającego postępowania w sprawie wglądu do akt skarżącej. Trybunał zauważa, że postępowanie się następnie zakończyło i że w dniu 22 sierpnia 2011 roku skarżąca uzyskała zezwolenie na wgląd do swoich akt. Rząd nie odniósł się do żadnych innych środków odwoławczych, z których skarżąca powinna była skorzystać. W związku z powyższym, Trybunał odrzuca sprzeciw Rządu.

b) Status skarżącej jako ofiary

73. Trybunał przypomina, że zagadnienie, czy skarżąca może być uznana za ofiarę zarzucanego naruszenia jest istotne na każdym etapie postępowania prowadzonego na podstawie Konwencji (zob., *inter alia*, *Gäfgen przeciwko Niemcom* [WI], nr 22978/05, ust. 115, EKPC 2010-...). Decyzja lub działania podjęte na korzyść skarżącego nie jest, co do zasady, wystarczające, by pozbawić go statusu „ofiary” dla celów Artykułu 34 Konwencji, chyba że władze państwowe uznały, w sposób wyraźny lub co do istoty, i zaspokoili roszczenia z tytułu naruszenia Konwencji (zob. *inter alia*, *Dalban przeciwko Rumunii* [WI], nr 28114/95, ust. 44, EKPC 1999-VI; *Scordino przeciwko Włochom (nr 1)* [WI], nr 36813/97, ust. 180, EKPC 2006-V; oraz *Mirosław Garlicki przeciwko Polsce*, nr 36921/07, ust. 130, 14 czerwca 2011 r.).

74. Rząd stwierdził, że skarżąca utraciła status ofiary z dniem 22 sierpnia 2011 roku – momentem wydania decyzji zezwalającej jej na wgląd do wszystkich, dotyczących sprawy dokumentów. Niniejsza decyzja została wydana na podstawie znowelizowanej Ustawy o IPN, która weszła w życie w dniu 27 maja 2010 roku. Trybunał jednak zauważa, że Rząd nie sporządził żadnej kopii tej decyzji i, co ważniejsze, nie sprecyzował, kiedy władze państwowe uznały, że doszło w sprawie skarżącej do naruszenia Artykułu 8. Ponadto, Rząd nie zgłosił żadnych uwag w sprawie zadośćuczynienia przyznanego skarżącej. W opinii Trybunał wystarcza to, by oddalić podniesiony przez Rząd zarzut, że skarżąca nie może być dłużej uważana za ofiarę w związku z zarzutem naruszenia Artykułu 8.

c) Wnioski

75. W związku z powyższym, Trybunał stwierdza, że skarga w oparciu o Artykuł 8 dotycząca dostępu skarżącej do jej akt nie jest w sposób oczywisty bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Trybunał stwierdza ponadto, że nie jest ona niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Argumentacja skarżącej

76. Skarżąca stwierdziła, że po wydaniu dwóch orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego – a mianowicie wyroku z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K 2/07) i wyroku z dnia 20 października 2010 roku (sygn. P 37/09) – oraz nowelizacji Ustawy o IPN, która weszła w życie w dniu 27 maja 2010 roku, postępowanie w sprawie wglądu do jej akt zostało ostatecznie zakończone. Do momentu wejścia w życie znowelizowanej Ustawy o IPN, skarżącej nie przysługiwały żadne skuteczne środki odwoławcze, na mocy których mogłaby otrzymać zezwolenie na wgląd do wszystkich dotyczących sprawy dokumentów na swój temat. Nie miała wpływu na decyzje parlamentu dotyczące zasadności i terminu wprowadzenia poprawek do niniejszej ustawy.

77. W opinii skarżącej, niezmiernie istotny jest fakt, że jej starania o uzyskanie pełnego dostępu do jej akt zgromadzonych w IPN trwały ponad 10 lat. Pierwszy wniosek w tej sprawie skarżąca złożyła w dniu 15 lutego 2001 roku, następnie w dniach 9 lutego 2005 roku, 29 lipca i 25 listopada 2006 roku, oraz 20 marca 2007 roku. Skarżąca nie otrzymała zezwolenia na wgląd do wszystkich wytworzonych przez komunistyczne organy bezpieczeństwa dokumentów na swój temat, pomimo wydanego przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 26 października 2005 roku (sygn. K 31/04) oraz kolejnej nowelizacji Ustawy o IPN, jak również wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 roku (sygn. K/07). Co najważniejsze, skarżąca nie miała możliwości wglądu do dokumentów na swój temat w momencie opublikowania „Listy Wildsteina” i tym samym nie mogła sprawdzić dlaczego jej nazwisko znalazło się na niniejszej liście. Wieloletnie próby podejmowane przez skarżącą w obronie dobrego imienia okazały się nieskuteczne.

78. Skarżąca stwierdziła, że prawo jednostki do poszanowania życia prywatnego nakłada na państwo pozytywny obowiązek zapewnienia jednostkom skutecznej i dostępnej procedury umożliwiającej jednostkom dostęp do wytworzonych przez komunistyczne służby bezpieczeństwa dokumentów na ich temat.

2. Argumentacja Rządu

79. W swoich początkowych obserwacjach, Rząd powołał się na orzecznictwo Trybunału i przyznał, że Artykuł 8 ust. 1 ma zastosowanie w przypadku przechowywania w tajnym rejestrze informacji związanych z życiem prywatnym jednostki. W odniesieniu do pozytywnych zobowiązań państwa, Rząd powołał się na orzecznictwo Trybunału wskazujące na konieczność ustawowego zagwarantowania prawa dostępu do tych informacji lub jasnego wskazania, za pomocą wiążących okólników lub

przepisów prawa, na mocy których dana osoba będzie się mogła ubiegać o dostęp do tych informacji lub zmianę decyzji odmownej w sprawie dostępu (porównaj *M.G. przeciwko Wielkiej Brytanii*, nr 39393/98, ust. 29-31, 24 września 2002 r.). Niemniej jednak, mając na uwadze fakt, że postępowanie w okresie właściwym dla sprawy było zawieszona, Rząd nie przedstawił swojej pozycji co do meritum sprawy.

80. Rząd następnie stwierdził, że wprowadzone do art. 30, 31 i 32 Ustawy o IPN poprawki weszły w życie w dniu 27 maja 2010 roku. W szczególności art. 31 ust. 1 pkt 2, w oparciu o który skarżącej wydawano odmowne decyzje, już nie obowiązywał. Zgodnie z brzmieniem nowego art. 30 ust. 1 każdy ma prawo zażądać od IPN wglądu do dokumentów na swój temat.

3. Ocena Trybunału

(a) Zastosowanie Artykułu 8

81. Rząd przyznał, że Artykuł 8 Konwencji znajduje swoje zastosowanie. Trybunał nie widzi powodu, żeby orzec inaczej. Przechowywanie informacji na temat życia prywatnego jednostki w tajnych rejestrach oraz udostępnienie tych informacji wchodzi w zakres zastosowania Artykułu 8 ust.1 – jest to ugruntowane orzecznictwo Trybunału (zob., *Leander przeciwko Szwecji*, 26 marca 1987 r., ust. 48, seria A nr 116; *Rotaru przeciwko Rumunii* [WI], nr 28341/95, ust. 43, EKPC 2000-V).

82. W przedmiotowej sprawie, skarżącej odmówiono wglądu do niektórych dokumentów, z których, w ocenie IPN, wynikało, że skarżąca była tajnym informatorem lub pomagała w zbieraniu informacji dla komunistycznych organów bezpieczeństwa (zob. pkt 23 i 27 powyżej). Jednocześnie wynika z tych dokumentów, że była ona obiektem zainteresowania SB. Skarżąca stwierdziła, że w latach 1974-75 służby bezpieczeństwa proponowały jej współpracę, ale nigdy się na nią nie zgodziła. Stąd w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z sytuacją, w której osoba zaprzecza jakiegokolwiek współpracy ze służbami bezpieczeństwa byłego systemu totalitarnego, władze natomiast, będące w posiadaniu wszystkich istotnych dla sprawy dokumentów, twierdzą, że pewne dowody takiej współpracy istnieją. Strona zainteresowana nie miała jednocześnie wglądu do obciążających dokumentów w celu zakwestionowania zawartych w nich treści. W takich okolicznościach, Trybunał nie ma wątpliwości, że prawo skarżącej do poszanowania jej życia prywatnego zostało naruszone (zob., *mutatis mutandis*, *Rotaru*, przytoczony powyżej, ust. 44; *Haralambie przeciwko Rumunii*, nr 21737/03, ust. 79, 27 października 2009 r.).

W związku z powyższym, Artykuł 8 ust. Konwencji ma zastosowanie.

(b) Zastosowanie Artykułu 8

83. Skarżąca zarzuciła, że przez 10 lat bezskutecznie usiłowała uzyskać wgląd do pełnej dokumentacji zgromadzonej na jej temat przez komunistyczne służby bezpieczeństwa.

84. Trybunał przypomina, że oprócz negatywnych obowiązków wynikających głównie ze zobowiązań Artykułu 8 Konwencji, mogą również istnieć pozytywne obowiązki właściwe dla skutecznego poszanowania prawa do życia prywatnego. W celu określenia, czy takie pozytywne obowiązki istnieją, Trybunał weźmie pod uwagę zachowanie należytej równowagi pomiędzy interesem publicznym danej wspólnoty a konkurencyjnym interesem danych jednostek, cele zawarte w drugim akapicie Artykułu 8 są również istotne (zob., między innymi, *Roche przeciwko Wielkiej Brytanii* [WI], nr 32555/96, ust. 157, EKPC 2005-X).

85. W odniesieniu do akt osobowych będących w posiadaniu władz publicznych, z wyjątkiem informacji związanych z bezpieczeństwem państwowym (zob., *Leander*, przytoczony powyżej, ust. 51; *Segerstedt-Wiberg i inni przeciwko Szwecji*, nr 62332/00, ust. 90, EKPC 2006-VII), Trybunał uznał istotny, chroniony Konwencją, interes osób żądających uzyskania informacji niezbędnych do poznania i zrozumienia ich dzieciństwa oraz wczesnych etapów rozwoju (zob., *Gaskin przeciwko Wielkiej Brytanii*, 7 lipca 1989 r., ust. 49, Seria A nr 160; *M.G. przeciwko Wielkiej Brytanii*, nr 39393/98, ust. 27, 24 wrzesień 2002 r.), lub ustalenia ich pochodzenia, w szczególności tożsamości rodziców biologicznych (zob., *Odièvre przeciwko Francji* [WI], nr 42326/98, ust. 41-47, EKPC 2003-III) lub informacji dotyczącej niebezpieczeństw zdrowotnych, na które osoba zainteresowana została narażona (zob., *Roche*, przytoczony wyżej, ust. 161; *Guerra i inni przeciwko Włochom*, 19 lutego 1998 r., ust. 60, *Raporty Wyroków i Decyzji* 1998-I).

86. Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdził, że powstał wobec państwa-strony pozytywny obowiązek zapewnienia „skutecznej i dostępnej procedury” umożliwiającej skarżącej uzyskanie dostępu do „wszystkich istotnych i właściwych informacji” (zob. *Roche*, przytoczony powyżej, ust. 162; *McGinley i Egan przeciwko Wielkiej Brytanii*, 9 czerwca 1998 r., ust. 101, *Raporty* 1998-III).

87. W sprawie *Haralambie przeciwko Rumunii*, Trybunał poszerzył zastosowanie tego obowiązku o informacje o aktach danej osoby wytworzone przez tajne służby w okresie totalitarnego reżimu (nr 21737/03, ust. 87-89, 27 października 2009 r.; zob. również *Jarnea przeciwko Rumunii*, nr 41838/05, ust. 60, 19 lipca 2011 r.). Trybunał potwierdza niniejsze stanowisko w przedmiotowej sprawie. W odniesieniu do osoby, takiej jak skarżąca, która ubiegała się o pełny wgląd do swoich akt wytworzonych przez komunistyczne służby bezpieczeństwa w celu obalenia wszelkich zarzutów dotyczących jej domniemanej współpracy z tymi służbami, państwo powinno zapewnić „skuteczna i dostępna procedura”

postępowania przed władzami będącymi w obecnym posiadaniu tych akt. Należy podkreślić, że procedura, o której mowa, powinna umożliwić stronie zainteresowanej dostęp do wszystkich istotnych i odpowiednich informacji umożliwiających jej skuteczne odparcie wszelkich zarzutów pod jej adresem, związanych z jej współpracą ze służbami bezpieczeństwa (zob. *mutatis mutandis*, w kontekście postępowania lustracyjnego, *Matyjek przeciwko Polsce*, nr 38184/03, ust 57-63, 24 kwietnia 2007 r.). Procedura ta powinna również stworzyć możliwość skorygowania wszelkich informacji błędnych zawartych w niniejszych aktach.

88. Trybunał stwierdza, że doszło do faktycznego zagrożenia naruszenia reputacji osoby w systemie, w którym akta byłych służb bezpieczeństwa są przechowywane przez władze krajowe dysponujące wyłączną i niekwestionowaną władzą w zakresie klasyfikacji danej osoby jako współpracownika tychże służb. W tym kontekście, Trybunał Konstytucyjny wskazał na ryzyko arbitralności w odniesieniu do klasyfikowania przez IPN osób jako współpracowników służb bezpieczeństwa na podstawie kryteriów i praktyk byłych służb bezpieczeństwa (zob. pkt 51 powyżej). Należy pamiętać, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny, że archiwa IPN zawierają informacje zbierane często bez żadnych podstaw prawnych lub niezgodnie z prawem. Najnowsza historia krajów postkomunistycznych pokazuje, że akta wytworzone przez byłe służby bezpieczeństwa mogą być wykorzystane w sposób instrumentalny do politycznych lub innych celów.

89. W przedmiotowej sprawie, skarżąca złożyła swój pierwszy wniosek o wgląd do dokumentów wytworzonych przez byłe służby bezpieczeństwa w dniu 15 lutego 2001 roku. Trybunał zauważa, że w świetle oryginalnej Ustawy o IPN wgląd do dokumentów wytworzonych przez komunistyczne służby bezpieczeństwa był związany z otrzymaniem statusu „osoby pokrzywdzonej”. Skarżąca wystąpiła z wnioskiem o udostępnienie do wglądu jej akt zgodnie z obowiązującym prawem, ale została poinformowana, że z powodu braku akt na jej temat, nie może być uznana za „pokrzywdzoną”. Wyrokiem z dnia 26 października 2005 roku (sygn. K 31/04) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że osoby zainteresowane, nie posiadające statusu „osób pokrzywdzonych”, powinny, na pewnych warunkach, mieć prawo wglądu do akt na swój temat przechowywanych w IPN. Po złożeniu kolejnego wniosku o pełny wgląd do akt, w listopadzie 2006 roku, skarżąca uzyskała zgodę na konsultację dokumentów, które dotyczyły jej jako obiektu zainteresowania SB. W dniu 20 lutego 2007 roku IPN poinformował skarżącą, że jest w posiadaniu innych dokumentów na jej temat, których nie może udostępnić. Można więc było z tego wywnioskować, że pozostałe dokumenty, w ocenie IPN, wskazywały na współpracę skarżącej (porównaj, *Kamburov przeciwko Bułgarii* (dec.), nr 14336/05, ust. 55 *in fine*, 6 styczeń 2011 r.).

90. Znowelizowana Ustawa o IPN, która weszła w życie z dniem 15 marca 2007 roku, określiła nowe zasady wglądu do dokumentów

przechowywanych w IPN (zob. pkt 18 i 54 powyżej). W wyroku z dnia 11 maja 2007 roku Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 30 ust. 2 pkt 2 znowelizowanej Ustawy o IPN, pozbawiający osoby zainteresowane wglądu do dokumentów wskazujących, że były one tajnymi informatorami lub pomagały w zdobywaniu informacji, jest niezgodny z Konstytucją. Uzasadnienie niniejszego orzeczenia zostało następnie streszczone przez Trybunał Konstytucyjny w jego wyroku z dnia 20 października 2010 roku (sygn. P 37/09).

W opinii Trybunału Konstytucyjnego, jeśli dokumenty wytworzone przez służby bezpieczeństwa wskazujące na współpracę z nimi, zostały wykorzystane w celu wywołania niepożądanych następstw w stosunku do danej osoby, w takiej sytuacji osoba ta powinna mieć prawo dostępu do wszystkich tych dokumentów, by skutecznie bronić swojej reputacji. (zob. punkt 64 powyżej). Trybunał Konstytucyjny stwierdził również, że bezkrytyczne zaufanie dokumentom i ocenom w nich zawartym przez totalitarne służby bezpieczeństwa legitymizowałoby ich działania i prowadziłyby do napiętnowania osób uznanych przez te służby za tajnych informatorów (zob. punkt 57 powyżej).

91. W dniu 20 marca 2007 roku skarżąca zażądała wglądu do wszystkich dokumentów na swój temat zgodnie z obowiązującą znowelizowaną Ustawą o IPN. Władze IPN, powołując się na art. 31 ust. 1 pkt 2a Ustawy o IPN, odmówiły jej wglądu do trzech dokumentów zawierających treści wskazujące na to, że skarżąca była tajnym informatorem lub pomocnikiem w zdobywaniu informacji. Prezes IPN oddalił argument skarżącej stwierdzający, że jego odmowna decyzja została podjęta w oparciu o art. 31 ust. 1 pkt 2a tożsamy w swojej treści z art. 30 ust. 2 pkt 2 Ustawy o IPN, który to został uchylony przez Trybunał Konstytucyjny. Trybunał jest bardzo zaskoczony podejściem prezesa IPN i zauważył, że w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 2008 roku, wydanego kilka miesięcy przed wydaniem zaskarżonej decyzji, jasno stwierdzającego, że art. 31 ust. 1 pkt 2 Ustawy o IPN – zawierający te same normy prawne co uznany za niekonstytucyjny art. 30 ust. 2 pkt 2 oraz mający jedynie charakter proceduralny – nie może uzasadniać odmownej decyzji wglądu do akt. Wygląda na to, że niniejsze wskazania, jasno określone przez Trybunał Konstytucyjny, zostały w praktyce zignorowane przez władze IPN.

92. Skarżąca zaskarżyła odmowną decyzję prezesa IPN do sądów administracyjnych. Badanie zasadności skargi zostało jednak odroczone na czas zbadania zgodności art. 31 ust. 1 pkt 2 z Konstytucją – postępowania wszczętego przez inne sądy administracyjne. Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 października 2010 roku (sygn. P 37/09) artykuł ten został uchylony.

93. Trybunał zauważa, że w ogólnej ocenie, skarżąca przez 10 lat musiała uczestniczyć w różnych postępowaniach, zanim ostatecznie w dniu

22 sierpnia 2011 roku przyznano jej prawo wglądu do pełnej dokumentacji na swój temat. Było to nareszcie możliwe po wydaniu wspomnianego orzeczenia Trybunału Konstytucjonalnego z dnia 20 października 2010 roku oraz nowelizacji Ustawy o IPN znoszącej wszelkie ograniczenia w dostępie do dokumentów zgromadzonych w IPN (zob. punkt 67 powyżej). Okres, o którym mowa, nie znajduje żadnych uzasadnień. Trybunał zauważa, że przez cały ten czas skarżąca musiała się zmierzyć z różnymi utrudnieniami celem uzyskania pełnego wglądu do jej akt zgromadzonych w IPN. Niektóre przeszkody miały charakter legislacyjny i zostały z biegiem czasu wyeliminowane na mocy trzech kolejnych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Niemniej jednak, parlament nie zawsze wykazywał się właściwym zastosowaniem niniejszych postanowień Trybunału Konstytucyjnego. Skarżąca musiała również stawić czoła przeszkodom natury administracyjnej wynikającym z niezastosowania się przez IPN do decyzji Trybunału Konstytucyjnego interpretujących przepisy prawa. Niektóre praktyki IPN, takie jak przyjęcie klasyfikacji sporządzonej przez totalitarne służby bezpieczeństwa, zostały potępione przez Trybunał Konstytucyjny (zob. punkt 57 powyżej). Trybunał również zauważył, że gdyby skarżącej od razu przyznano dostęp do wszystkich istotnych dokumentów, nie doszłoby do problemów związanych z nielegalnymi wyciekami z archiwów IPN lub skarżąca byłaby w pozycji odparcia wszelkich zarzutów pod jej adresem. Stwierdza, że skarżąca przyznała, że dostęp do jej akt był istotny w kontekście ujawnienia oraz publikacji „Listy Wildsteina”.

94. Mając powyższe na uwadze, Trybunał uważa, że pozwane państwo nie dopełniło pozytywnego obowiązku zapewnienia skutecznej i dostępnej procedury umożliwiającej skarżącej dostęp do wszystkich istotnych informacji, które umożliwiłyby jej zakwestionowanie zaklasyfikowania jej przez służby bezpieczeństwa jako ich tajnego informatora (zob., *Haralambie*, ust. 96; i *Jarnea przeciwko Rumunii*, ust. 60, przytoczone powyżej).

95. Doszło więc do naruszenia Artykułu 8 Konwencji.

II. POZOSTAŁE ZARZUTY

96. Powołując się na Artykuł 8, skarżąca zarzuciła, że władze nie zapobiegły wyciekowi i upublicznieniu listy z nazwiskami osób, których akta znajdowały się w IPN („Lista Wildsteina”).

Stwierdziła ponadto, że państwo nie podjęło właściwych kroków celem poinformowania opinii publicznej o rzeczywistym charakterze listy, a w szczególności o fakcie, że nie wszystkie znajdujące się na niej osoby były w istocie tajnymi i zamierzonymi współpracownikami. W opinii skarżącej doszło w rezultacie do naruszenia jej prawa do poszanowania życia prywatnego – bez względu na fakt, że nigdy nie pełniła funkcji publicznej.

97. Skarżąca następnie podniosła zarzut, że państwo nie dopełniło obowiązku zapewnienia jej skutecznych środków odwoławczych w związku ze wspomnianym naruszeniem jej prawa do ochrony życia prywatnego. Powołała się na Artykuł 13 w związku z Artykułem 8 Konwencji.

A. Argumenty Stron

98. Rząd stwierdził, że wiele osób, których nazwiska znalazły się na tak zwanej „Liście Wildsteina” wytoczyły powództwo przeciwko IPN lub panu B. Wildsteinowi z tytułu ochrony ich dóbr osobistych zgodnie z artykułem 23 i 24 Kodeksu cywilnego. Niniejsze powództwa zostały w większości oddalone.

99. Rząd powołał się na powództwo wniesione z tytułu ochrony dóbr osobistych przez nikogo A.K. przeciwko B. Wildsteinowi, które Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił (orzeczenie z dnia 23 sierpnia 2006 r., sygn. II C 236/06). Sąd po pierwsze stwierdził, że działania oskarżonego nie były niezgodne z prawem. Po drugie, opublikowanie listy nie naruszyło Ustawy o ochronie danych, ponieważ opublikowane zostały jedynie nazwiska, bez żadnych dodatkowych informacji. Po trzecie, powód nie wykazał, by doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Sąd podkreślił, że twierdzenie powoda, że „Lista Wildsteina” była ogólnie odbierana jako lista współpracowników, stanowi jego subiektywną opinię.

100. Rząd następnie powołał się na orzeczenie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 28 czerwca 2007 r. (sygn. XXV C 16/07) oddalające powództwo z tytułu ochrony dóbr osobistych wniesione przeciwko IPN przez niejaką A. Z. Powódka otrzymała zaświadczenie o niezgodności jej danych osobowych z tymi znajdującymi się na liście IPN. Niemniej jednak, zarzuciła, że opublikowanie jej nazwiska na „Liście Wildsteina” stanowiło naruszenie jej dóbr osobistych. Sąd orzekł, że powódka nie dowiodła, by IPN dopuścił się naruszenia jej dóbr osobistych.

101. Rząd stwierdził, że uzasadnienia dwóch powyższych orzeczeń są zbieżne z uzasadnieniami decyzji odmownych wydanych skarżącej w sprawie wszczęcia postępowania auto-lustracyjnego. Przypomnił, że interpretacja prawa wewnętrznego Umawiającej się Strony leży w gestii władz państwowych. Wniosek o wszczęcie postępowania auto-lustracyjnego został zbadany przez dwa sądy dysponujące pełną jurysdykcją w zakresie oceny właściwego dla sprawy stanu faktycznego i prawnego. Skarżąca nie przedstawiła żadnych dowodów wskazujących, by właściwe dla sprawy decyzje sądów były arbitralne. Rząd w związku z tym stwierdził, że zarzut skarżącej jest w sposób oczywisty bezzasadny i że nie poparła dowodami zarzutu naruszenia Artykułu 8 ust.1.

102. Skarżąca stwierdziła, że przywołane przez Rząd sprawy cywilne wskazują na brak skutecznych środków odwoławczych w takich przypadkach. Opublikowanie nazwiska osoby na „Liście Wildsteina” nie

było na ogół postrzegane przez sądy cywilne jako naruszenie dóbr osobistych. Powoływano się wtedy często na argument, że na liście znajdowały się nie tylko osoby, które IPN uważał za współpracowników, ale były na niej również osoby wytypowane przez komunistyczne służby bezpieczeństwa na potencjalnych kandydatów do współpracy lub nawet ofiary. Według skarżącej, argument ten nie jest jednak przekonujący w obliczu olbrzymiego nacisku opinii publicznej związanego z charakterem „Listy Wildsteina” oraz medialną jej interpretacją.

103. Skarżąca stwierdziła, że postępowanie auto-lustracyjne nie stanowi skutecznego środka odwoławczego w przypadku osób, których dobre imię i reputacja zostały publicznie naruszone z powodu opublikowania ich nazwisk na „Liście Wikdsteina”. Zapewniła, że sądy standardowo odmawiały wszczęcia postępowania auto-lustracyjnego „jedynie” z powodu opublikowania czyjegoś nazwiska na wspomnianej liście.

Ponadto, osoby występujące do sądów cywilnych z powództwem z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych spotykały się na ogół z oddaleniem powództwa przez sądy. Jest to również przejawem braku odpowiedniego środka zaradczego w stosunku do naruszenia tego konkretnego prawa do poszanowania życia prywatnego. Zarówno powództwa cywilne oparte na podstawowych zasadach prawa cywilnego, jak również sprawy lustracyjne okazały się całkowicie nieskuteczne w dochodzeniu zadośćuczynienia za szkody wyrządzone wielu osobom w związku z brakiem zastosowania przez IPN należytej ochrony danych osobowych oraz katalogów znajdujących się w jego posiadaniu.

104. W opinii skarżącej, zwykłe udostępnienie do wglądu dokumentów przechowywanych przez IPN nie jest skutecznym środkiem zaradczym w obliczu naruszenia jej prawa do poszanowania życia prywatnego wynikającego z opublikowania „Listy Wildsteina”. Postępowanie auto-lustracyjne mogłoby być – w pewnym stopniu – skutecznym środkiem zaradczym, ponieważ mogłoby się zakończyć orzeczeniem potwierdzającym prawdziwość złożonego przez daną osobę oświadczenia o niewspółpracowaniu ze służbami bezpieczeństwa. Niemniej jednak, skarżącej – którą zniesławiono umieszczając jej nazwisko na „Liście Wildsteina”, która została następnie bez jej zgody opublikowana – odmówiono prawa do oczyszczenia jej nazwiska w postępowaniu auto-lustracyjnym. Stwierdziła, że w kontekście odmowy wszczęcia niniejszego postępowania, odmowa udostępnienia jej do wglądu dokumentów będących w posiadaniu IPN miała dodatkowe znaczenie.

B. Ocena Trybunału

105. Skarżąca zarzuciła, że władze nie zapobiegły wyciekowi i upublicznieniu tak zwanej „Listy Wildsteina” – zawierającej nazwiska osób, których akta zostały zgromadzone w IPN. Stwierdziła ponadto, że państwo

nie podjęło właściwych kroków celem poinformowania opinii publicznej o rzeczywistym charakterze zakwestionowanej listy. Według niej, niniejsze fakty potwierdzają, że doszło do naruszenia jej prawa do poszanowania życia prywatnego zgodnie z Artykułem 8 Konwencji.

106. Trybunał jednak stwierdza, że skarżąca nie wszczęła żadnego postępowania krajowego pozwalającego na zbadanie zagadnienia odpowiedzialności państwa za zarzucany wyciek „Listy Wildsteina”. Niniejszy zarzut naruszenia Artykułu 8 zostaje więc oddalony w myśl Artykułu 35 ust. 1 i 4 Konwencji w związku z niewyczerpaniem wszystkich środków odwoławczych przewidzianych prawem wewnętrznym.

107. Skarżąca podniosła następnie zarzut niedopełnienia przez państwo obowiązku zapewnienia jej skutecznych środków odwoławczych w związku z naruszeniem jej prawa do poszanowania życia prywatnego, do którego doszło w związku z ujawnieniem i opublikowaniem „Listy Wildsteina”.

108. W świetle powyższych ustaleń, że skarżąca nie wyczerpała krajowych środków odwoławczych w związku z podniesionym zarzutem naruszenia Artykułu 8 dotyczącym wycieku „Listy Wildsteina”, jak również mając na uwadze ścisły związek Artykułu 13 i Artykułu 35 ust. 1, Trybunał stwierdza, że skarga w oparciu o Artykuł 13 jest w sposób oczywisty bezzasadna i zostaje odrzucona z godnie z Artykułem 35 ust. 3 (a) i 4 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

109. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

110. Skarżąca domagała się 10.000 euro (EUR) zadośćuczynienia z tytułu cierpienia i bólu spowodowanego naruszeniem jej reputacji, w szczególności, wieloletnim brakiem możliwości oczyszczenia jej nazwiska oraz brakiem odpowiednich i skutecznych środków odwoławczych.

111. Rząd zwrócił się do Trybunału o rozstrzygnięcie, że stwierdzenie naruszenia samo w sobie stanowi wystarczające zadośćuczynienie

112. Trybunał, mając na uwadze, że w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia Artykułu 8 Konwencji i dokonując oceny szacunkowej zgodnie z zasadą równości, przyznaje skarżącej kwotę 5.000 euro (EUR) z tytułu zadośćuczynienia.

B. Koszty i wydatki

113. Skarżąca nie ubiegała się o zwrot poniesionych w trakcie postępowania przed Trybunałem kosztów i wydatków.

C. Odsetki

114. Trybunał uznaje za właściwe, by odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot zostały ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego, plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę w zakresie naruszenia Artykułu 8 Konwencji w związku z dostępem skarżącej do akt za dopuszczalną, a pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia Artykułu 8 Konwencji;
3. *Stwierdza*
  - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącej, w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 5.000 EUR (pięć tysięcy euro) zadośćuczynienia, przeliczoną na polskie złote po kursie obowiązującym w dniu rozliczenia;
  - (b) że od momentu wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, zostaną wypłacone od tej kwoty odsetki zwykle naliczone według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego dotyczącą słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie w dniu 13 listopada 2012 r., zgodnie z Artykułem 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

Päivi Hirvelä
Przewodniczący